

Anniina Stenberg

“MÄ HALUISIN ETTEI OIS YHTÄÄ KIUUSAAMISTA MEIÄN
RYHMÄSSÄ”-
LASTEN KIUUSAAMISEN KOKEMUKSET
ESIOPETUSRYHMÄSSÄ

Sosiaalialan koulutusohjelma
2019

“Mä haluaisin ettei ois yhtää kiusaamista meiän ryhmässä”-
Lasten kiusaamisen kokemukset esiopetusryhmässä

Stenberg, Anniina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Marraskuu 2019
Sivumäärä: 38
Liitteitä: 2

Asiasanat: lapset, kiusaaminen, varhaiskasvatus, vuorovaikutus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää esiopetusikäisten lasten kiusaamisen kokemuksia esiopetusryhmässä. Pyrin selvittämään, miten kiusaaminen lasten keskuudessa ilmenee. Opinnäytetyössä tutkin kiusaamisen esiintyvyyttä ja muotoja, sekä kiusaamisen aiheuttamia tunteita ja sitä, millaisia syitä lapsilla oli kiusaamiseen. Opinnäytetyö toteutettiin yhdessä päiväkodissa Kanta-Hämeen kunnassa Tammelassa. Opinnäytetyöhöni osallistui 21 lasta, joista 12 oli tyttöjä ja 9 poikia. Ryhmähaastatteluun osallistui 20 lasta, sillä yksi lapsi oli poissa. Lasten henkilöllisyys ei tullut opinnäytetyössä julki.

Opinnäytetyössä käytin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen opinnäytetyö, joka sisältää myös toiminnallisia menetelmiä. Aineiston analyysiin käytin aineistolähtöistä sisältöanalyysia. Tiedonkeruumenetelmänä käytin lasten anonyymia ryhmähaastattelua ja havainnointia. Aineiston keräsin 2-3 lapsen teemahaastatteluiden, sekä lasten piirtämien kuvamateriaalien kautta. Haastatteluissa kysyin jokaiselta ryhmältä 7 kysymystä kiusaamiseen liittyen. Kaikki ryhmähaastattelut videoin myöhempää analysointia ja litterointia varten.

Tutkimustulosten perusteella esiopetusryhmässä tapahtui kiusaamista. Ryhmähaastatteluissa sekä kiusaamistilanteen piirroksissa lapset nimesivät kiusaamiseksi useita fyysisiä, psyykkisiä ja sanallisia kiusaamisen muotoja. Yleisin kiusaamisen muoto lasten keskuudessa oli suora fyysinen kiusaaminen. Lapsista 85% kertoi kiusaamista tapahtuvan heidän esiopetusryhmässään. Lapsista 65% kertoi tulleen kiusatuksi päiväkodissa ja lapsista 30% kertoi itse kiusanneensa. Lapset kertoivat yleisimmiksi syiksi kiusaamiselle ihastumisen sekä kostamisen.

Toivon opinnäytetyöni tutkimustiedon lisäävän kasvattajien tietoa päiväkotikiusaamisen tilanteesta. Lisäksi toivon opinnäytetyöni vaikuttavan lasten ajatuksiin kiusaamisen vakavuudesta, ja herättävän lapsissa kiusaamisenvastaisia ajatuksia. Varhaiskasvatuksessa erityisen tärkeää on huomioida kiusaamisen ennaltaehkäisy ja varhainen kiusaamiseen puuttuminen. Kiusaamisen ennaltaehkäisyssä tärkeässä roolissa on myös kasvatuskumppanuus.

”I would like us not to have any bullying in our group” - Children’s experiences of bullying in a pre-school group

Stenberg, Anniina

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

November 2019

Number of pages:38

Appendices:2

Keywords: kids, tease, early childhood education, interaction

The purpose of this thesis was to investigate pre-school aged children’s experiences of bullying in a kindergarten group. With this study, my aim was to find out how bullying occurs among children. In the research I investigated the incidence and forms of bullying, feelings caused by bullying and the reasons for bullying. The research was implemented in one kindergarten in Kanta-Häme, Tammela. In total, 21 children took part in this research, of which 12 were girls and nine were boys. However, only 20 children participated in the group interview due to the absence of one child. The identity of the children is not revealed in the thesis.

In the research I used a qualitative research method. My thesis is a research thesis, which also includes functional methods. For the data analysis I used a data-driven content analysis. As the data collection methods, I used children’s anonymous group interviews and observation. The research material was collected by group interviewing a group of two or three children at a time and from children’s drawings of the bullying situations. In the interviews I asked every group seven questions about bullying. I recorded all the group interviews for later analysis and transcribing.

Based on the research results, bullying occurred in the pre-school group. The children named many physical, mental and verbal forms of bullying in the group interviews and drawings. The most common form of bullying was direct physical bullying. 85% of children explained that bullying occurred in their pre-school group. 65% of children said that they had experienced bullying in the kindergarten and 30% admitted having bullying other children. The children explained that the reasons for bullying were most often infatuation or revenge.

With the results of this thesis I hope to increase educators’ knowledge of the state of bullying in kindergartens. In addition, I hope my thesis will affect children’s thoughts about the severity of bullying and raise thoughts among them against bullying. It is especially important to consider the prevention of bullying and interfere with bullying in early education. Furthermore, an educational partnership plays an important role in the prevention of bullying.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	VARHAISKASVATUS	6
3	SOSIAALISUUS JA SOSIAALISET TAIDOT	7
4	ESIOPETUSIKÄISEN VERTAISUHTEET	9
4.1	Lapsi ryhmän jäsenenä.....	9
5	KIUSAAMINEN.....	11
5.1	Kiusaaminen varhaiskasvatuksessa	12
5.2	Kiusaamisen ja riidan ero.....	13
5.3	Kiusaamiseen puuttuminen	13
5.4	Miksi lapsi kiusaa	15
6	TEEMAHAASTATTELU	15
6.1	Lapsi haastateltavana	17
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	18
7.1	Haastattelut	20
7.2	Kiusaamistilanteen piirtäminen	20
7.3	Sopimus.....	21
7.4	Aineiston analyysi.....	21
8	TUTKIMUSTULOKSET.....	22
8.1	Ajatukset kiusaamisesta	22
8.2	Kiusaaminen päiväkodissa.....	23
8.3	Kiusaamisen laatu	24
8.4	Omaakohtaiset kiusaamisenkokemukset	25
8.5	Kiusaamisen herättämät tunteet	26
8.6	Lapsi kiusaajana.....	26
8.7	Kiusaamisen syyt	27
8.8	Piirustukset kiusaamistilanteesta	29
9	YHTEENVETO	32
10	POHDINTA.....	34
	LÄHTEET.....	36
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Lapset ovat aina puhuneet kiusaamisesta. Myös aikuiset tunnistavat kiusaamisilmiön, mutta siitä huolimatta siihen ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota. ”Kiusaaminen on osa suurempaa vertaissuhteiden problematiikkaa, mikä voi pitkään jatkuessaan johtaa sosiaaliseen syrjäytymiseen” (Kirves & Stoor-Grenner 2010,6). Kiusaamisesta on olemassa paljon kirjallisuutta ja sitä on tutkittu vuosien saatossa paljon. Kirjallisuutta tai tutkimuksia pienten lasten kiusaamisesta on kuitenkin olemassa vähän, ja siitä on alettu puhua Suomessa vasta viime vuosina. On kuitenkin selvää, että kiusaamista ilmenee myös pienten lasten keskuudessa, ja on tärkeää, että siitä puhutaan. (Repo 2015,9).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää kiusaamisilmiötä lasten näkökulmasta katsottuna. Opinnäytetyössä tutkin esikouluikäisten lasten kiusaamisen kokemuksia ja näkemyksiä päiväkodissa. Lisäksi tutkin kiusaamisen esiintyvyyttä ja muotoja, sekä kiusaamisen aiheuttamia tunteita ja sitä, millaisia syitä lapsilla on kiusaamiseen.

Opinnäytetyön aineiston keräsin ryhmähaastattelemalla lapsia pienissä ryhmissä kiusaamisteeman mukaan. Aineistonkeruuseen oli varattuna kolme peräkkäistä päivää, joihin sisältyi Hirveä Henri-video, ryhmähaastattelut, kuvitteellisen kiusaamistilanteen piirtäminen sekä meidän ryhmässä ei kiusata-sopimus, jossa lapset painoivat sormenjälkensä kartongille sopimuksen merkiksi. Haastatteluissa käytin apuna videointia myöhempää litterointia varten. Opinnäytetyössä käytän peitenimiä, eikä lasten henkilöllisyyttä tuoda opinnäytetyössä julki.

Kiinnostuin aiheesta, sillä kiusaaminen on vakava ja paljon esillä oleva aihe. Minua kiinnosti, miten kiusaaminen lasten keskuudessa ilmenee ja kuinka yleistä se on. Opinnäytetyön yhteistyötahona toimii yksi Kanta-Hämeen Tammelassa toimiva päiväkotitoiminta. Päiväkoti oli minulle entuudestaan harjoittelujaksojen kautta tuttu, joten yhteistyötä oli helppo lähteä rakentamaan.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus tarkoittaa suunniteltua ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, jossa painotetaan pedagogiikkaa (Varhaiskasvatustalaki 13.7.2018/540, 2§). Suomessa varhaiskasvatus sijoittuu opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen, ja varhaiskasvatusta ohjaa opetushallituksen laatima valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. (Ahonen 2017, 14-15). ”Sensitiivinen vuorovaikutus, lasten mielenkiinnon kohteiden huomioiminen, oppimisympäristöjen rakentaminen yhdessä lasten kanssa, välittävä huolenpito sekä leikin ja oppimisen mahdollistaminen ovat keskeisiä asioita vaikuttavaa varhaiskasvatusta toteutettaessa” (Opetushallitus 2019).

Varhaiskasvatussuunnitelma on kolmitasoinen: se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on antaa tasavertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle (Varhaiskasvatussuunnitelma 2019). Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma määrittää varhaiskasvatuksen toteutusta paikallisesti, joko koskemaan jokaista paikkakunnan toimijaa, tai jokaiselle toimijalle erikseen. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle lapselle lapsen aloitessa varhaiskasvatuksen. Lapsen vasaun kirjataan lapsen hyvinvointia, kehitystä sekä oppimista tukevat tavoitteet ja toimenpiteet. (Ahonen 2017, 23). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa tärkeimmät huomioon otettavat asiat liittyvät lapsen yksilöllisyyden, valmiuksien ja taitojen huomiointiin, kasvatuskumppanuuden rakentamiseen, sekä kasvattajien pedagogisen toiminnan arviointiin ja suunnitteluun. (Järvinen & Mikkola 2015, 16). Varhaiskasvatussuunnitelman perustana on varhaiskasvatustalain määrätty velvoitteet huomioida lapsen etu varhaiskasvatusta suunniteltaessa ja toteutettaessa (Ahonen 2017, 14).

Varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu lapsen oikeuksien yleissopimukseen, jossa korostetaan tasavertaisuutta, oikeutta turvallisiin ihmissuhteisiin, oikeutta tuttuun ja turvalliseen ympäristöön sekä lapsen syrjintäkieltoon (Kirves & Stoor-Grenner 2010,6; Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991, 13§ & 14§). Varhaiskasvatuksen arvoissa painotetaan jokaisen lapsen ainutlaatuisuutta ja arvokkuutta juuri sellaisena

kuin hän on (Ahonen 2017, 28). Asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, yhdessä onnistuminen ja tahto uudistua ovat Tammelan varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattuja arvoja, jotka ohjaavat Tammelan varhaiskasvatuksen toimintaa (Tammela Vasu 2019). Kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen ovat edellytys laadukkaana varhaiskasvatuksen toteuttamiselle, sekä välttämätöntä lapsen kasvuille ja kehitykselle, olipa kyseessä sitten kiusattu, kiusaaja tai kiusaamista seuranneet lapset. (Kirves & Stoor-Grenner 2010,6).

3 SOSIAALISUUS JA SOSIAALISET TAIDOT

Sosiaalisuudella tarkoitetaan sitä, kuinka tärkeää ihmiselle on muiden ihmisten seura, ja miten todennäköisesti ihminen viettää mieluummin aikaansa muiden kanssa yhdessä kuin yksin. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan ihmisen kykyä tulla toimeen muiden ihmisten kanssa. Kykyä ymmärtää ihmisten mielialoja, neuvotella asioista, sovitella ja tehdä kompromisseja. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot ovat kaksi eri asiaa. ”Sosiaalisuus on temperamenttipiirre, joka tarkoittaa ihmisen halua olla muiden ihmisten kanssa. Sosiaaliset taidot puolestaan tarkoittavat hänen kykyään olla muiden kanssa. Sosiaalisuus on synnynnäistä, sosiaaliset taidot tulevat oppimalla.” (Keltikangas-Järvinen 2010, 13).

Sosiaalisen ihmisen määrittelee se, paljonko emotionaaliset ihmissuhteet ihmiselle merkitsevät, sekä kuinka paljon ihmisen käytöstä säätelee muiden ihmisten antama arvostus ja kiitollisuus. Sosiaalinen ihminen haluaa pitää yllä sellaista käytöstä, mikä edesauttaa sitä, että hänestä pidetään. Tämä tarve ohjaa sosiaalisen ihmisen ratkaisuja, ja saattaa ohjata oikeudenmukaisuuden ja rehellisyyden ohi. Korkeasti sosiaalinen ihminen voi olla epäitsenäinen ja muiden mielipiteistä riippuvainen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17).

Lapsien kohdalla sosiaalisuus näkyy uusien ihmisten aktiivisena lähestymisenä sekä tuttavuuden tekemisenä. Sosiaalinen lapsi tarkastelee uteliaana vieraita, hymyilee ja ottaa nopeasti kontaktia. (Keltikangas-Järvinen 2012, 50). Sosiaalisuuden voi havaita

jo pienestä vauvasta, joka innokkaasti konttaa kohti uutta ihmistä. ”Pienelle lapselle sosiaalisuus on luonnon parhaita lahjoja. Ympäristö suhtautuu sosiaalisen lapsen hänen kehityksensä kannalta monessa mielessä optimaalisella tavalla ja antaa hänelle sellaista palautetta, joka on kaikin puolin edullista hänen kehitykselleen.” (Keltikangas-Järvinen 2010, 37).

Lapsen sosiaalisuus ja hyvä kehitys ei ole vain synnynnäistä, sillä sitä muokkaa aikuisten reaktiot ja lapselle antama palaute. Lapsen mahdollisuudet ovat siis ympäristön reaktioista riippuvaisia; millaisen persoonallisuuden se lapselle rakentaa lapsen synnynnäisistä ominaisuuksista, mitä piirteitä se vahvistaa ja mitä heikentää. (Keltikangas-Järvinen 2010, 38). Lapsen sosiaaliseen käytökseen vaikuttaa vanhemmat, sisarukset, vertaiset lapset, päiväkodin aikuiset sekä esimerkiksi massamedia. Lapsi tarvitsee kehittyäkseen sekä vanhempien että lasten sosiaalista panosta (Peda.netin www-sivut, 2019).

Temperamentti on joukko taipumuksia, jotka ympäristö muokkaa ihmisen persoonallisuudeksi. Temperamenttia ei voi olennaisesti kasvatuksella muuttaa. Olennaista on, miten ihminen temperamenttiaan käyttää, tuleeko siitä hänelle voimavara vai haitta. Jokaisella lapsella on oikeus olla oma itsensä ja -persoonansa. Lapsi saa olla äänekkäs tai hiljainen, mutta toisia on osattava arvostaa. Lähtökohtana on, että kenenkään ei tarvitse muuttaa itseään yhteiskunnan tai muiden ihmisten takia. (Keltikangas-Järvinen 2010, 39).

Lapsen kasvattajat saattavat huomaamattaan välittää lapselle vääränlaista käytösmallia ja suhtautumistapaa toisiin ihmisiin. Lapsen hallitsevaa ja kontrolloivaa käytöstä saatetaan ymmärtämättään vahvistaa, jolloin käytös saattaa johtaa siihen, että tilaisuuden tullen lapsesta tulee kiusaaja. Myös lapsen alistuvaa käytöstä voidaan kasvattajien puolesta tukea, jolloin lapsen kanssa olisi tärkeää keskittyä oman tahdon ilmaisuun. (Hamarus 2012, 18).

4 ESIOPETUSIKÄISEN VERTAISUHTEET

Esiopetusikäisten lasten kehitykseen kuuluu samankaltainen itsenäistymisvaihe, kuin 2-3-vuotiailla lapsilla. Itsenäistymisvaiheessa lapsi irtautuu enemmän vanhemmistaan ja ystävistä tulee tärkeitä. Lapsella voi olla tunteiden ailahtelua, epäonnistumisen pelkoa ja kiukunpuuskia. Samalla lapsi kaipaa turvaa, hyväksyntää ja lämpöä. Esiopetusikäisellä lapsella ystävyysuhteet ovat selkeitä ja melko kestäviä. Lapsi hakeutuu itse muiden lasten seuraan ja osaa toimia ikätovereidensa kanssa. Ystävät ovat esiopetusikäiselle tärkeitä ja lapsi osaa nimetä parhaat ystävänsä. Lapsella saattaa olla myös ensimmäisiä ihastuksia. (Lapsuus.ouka.fi).

Ennen kouluikää ystävyysuhteet opettavat lapselle erityisesti käyttäytymisen normeja. Lapsi alkaa kiinnittää huomiota omaan käyttäytymiseen ja puheeseensa. Hyvänä ystävänä pidetään sellaista, joka haluaa tehdä samoja asioita ja jonka kanssa on aina kivaa. Ystävät opettavat lapselle emootioiden säätelyä, oman vuoron odottamista ja tavaroiden jakamista. (Salmivalli 2005, 36).

4.1 Lapsi ryhmän jäsenenä

Vertaisryhmän jäsenenä oleminen on tärkeää lapsen kehityksen kannalta. Vertaisryhmä tarjoaa lapselle kumppanuutta, ajanvietettä, sekä tunteen siitä, että lapsi kuuluu johonkin. Vertaissuhderyhmässä lapset opettelevat yhdessä toimimista ja kompromissien tekoa, johtajuutta, jämäkkyyttä sekä oman paikan löytämistä. Vertaisten kanssa koetaan asioita, jotka vaikuttavat lasten hyvinvointiin nykyhetkessä ja pitkällä tulevaisuudessa. Vertaisilla on suuri merkitys sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä myös vanhemmista irtautumisessa. (Salmivalli 2005, 15-33).

Vertaisryhmässä tapahtuu lasten kesken sosiaalista vertailua, jonka kautta lapsi oppii itsestään, kyvyistään ja ominaisuuksistaan. Lapsiryhmässä lapset voidaan jakaa suosittuihin, torjuttuihin, ristiriitaisessa asemassa oleviin, keskimääräisiin ja huomiotta jätettyihin. Lapsen suosio vertaisryhmässä korreloi lapsen omaan minäkuvaan itsestään, ja esimerkiksi vertaisryhmässä jatkuvasti torjuttu lapsi alkaa helposti pitää itseään so-

siaalisesti epäonnistuneena. (Salmivalli 2005, 30-35). Lapsen sosiaalinen asema ryhmässä määrää pitkälti lapsen kokemusta ryhmän vuorovaikutuksen laadusta. Lapsen sosiaalisuus ei tutkitusti kuitenkaan missään ikävaiheessa suoraan korreloi hänen asemaansa kaveriporukassa. (Laine & Neitola 2002,16-17). Torjutulla lapsella voi olla ystäviä ja sosiaalisesti taitava tai ”suositun maineessa” oleva lapsi voi olla vertaisryhmässä epäsuosittu ja torjuttu. (Salmivalli 2005, 30).

Lapsi haluaa kuulua ryhmään ja saada ystävyysuhteita. Lapsen tunne pidetyksi ja hyväksytyksi tulemisesta vertaisryhmässään tukee lapsen kehitystä. Toveri- ja ystävyysuhteiden laadulla on merkitys; hyvissä ystävyysuhteissa omistaudutaan toiselle, suhde on molemminpuolinen ja tasavertainen. Ystävyysuhteet tukevat ja helpottavat lasta sopeutumaan uusiin tilanteisiin. Lapsi, jolla on ystäviä, on aktiivisempi, sosiaalisempi ja itseensä luottavaisempi. Riskinä lapsen kehitykselle on toistuvasti kiusatuksi tai torjutuksi tuleminen vertaisryhmässä, jos lapsi itse kiusaa muita, vetäytyy itse syrjään vertaisistaan tai kokee itsensä yksinäiseksi. (Laine & Neitola 2002,16-17).

Lapsen sosiaaliseen kehitykseen ja ystävyysuhteiden muodostamiseen vaikuttaa moni tekijä. Lapsen perhe, asuinpaikka, harrastukset, suku ja päiväkoti ovat avaintekijöitä sosiaalisessa kanssakäymisessä. Kun koti, päiväkoti ja harrastukset sijaitsevat lähellä, on lapsen helpompi luoda ja pitää yllä ystävyysuhteita toisiin lapsiin. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 115). Aikuisella on tärkeä rooli lapsen vuorovaikutuksen ja kaverisuhteiden tukemisessa. Kun aikuinen tuntee lapsen sosiaalis-emotionaaliset taidot sekä temperamentin, osaa hän tukea lasta oikealla tavalla vuorovaikutustilanteissa. Lapsen tukeminen lähtee havainnoinnista, jotta tukitoimia voidaan antaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Tavoitteena on suunnata huomiota vuorovaikutuksellisiin vahvuuksiin, joita lapsella jo on, ja rohkaista lasta käyttämään taitojaan monipuolisesti. Lapsen kanssa yhdessä keskustellaan niistä taidoista, joita olisi vielä tärkeä oppia ja harjoitella. (Ahonen 2017, 86-87).

5 KIUSAAMINEN

Kiusaaminen ilmenee monessa muodossa. Se voidaan jakaa suoraan ja epäsuoraan kiusaamiseen, sekä fyysiseen ja psyykkiseen kiusaamiseen. Suora kiusaaminen on suoraa haukkumista, tavaroiden rikkomista ja -varastelua. Epäsuora kiusaaminen on pahanpuhumista selän takana, perättömien juurujen levittelyä, manipulaatiota ja syrjimistä. Epäsuorassa kiusaamisessa kiusattu ja kiusaaja eivät ole samassa tilassa kiusaamisen tapahtuessa. (Kivakoulu 2019). Epäsuorasta kiusaamisesta voidaan käyttää myös termiä piilokiusaaminen (”Se oli vaan läppä”- piilokiusaaminenkin satuttaa 2014). Fyysisellä kiusaamisella tarkoitetaan ihmisen koskemattomuuden rikkomista, esimerkiksi tönimistä, lyömistä ja potkimista. Psyykkisessä kiusaamisessa käytetään sanoja, ilmeitä ja eleitä. (Satri 2015, 15).

Lisäksi kiusaaminen voidaan jakaa sanalliseen- ja sosiaaliseen kiusaamiseen. Sanallisen kiusaamisen muotoja ovat nimittely, pilkkaaminen, ilkeämielinen vihjailu ja toisen naurunalaiseksi tekeminen (Kivakoulu 2019). Sosiaalisella kiusaamisella tarkoitetaan kiusatun sosiaalisiin suhteisiin vaikuttamista, joka voi johtaa kiusatun eristämiseen (Satri 2015, 15-17). Kiusaamista voi tapahtua myös epätietoisesti; kiusaajan itse sitä ymmärtämättä (Kaski & Nevalainen 2017, 11).

Kiusaamisen määrittelyyn riittää yleensä kaksi kriteeriä; kiusattu kokee olevansa kiusattu (subjektiivinen kokemus) ja kiusattu ei ole tasaveroinen puolustautumaan kiusaajaa vastaan (valtaepätasapaino). Kiusaamiselle on ominaista toistuvuus, jatkuvuus ja/tai systemaattisuus (Satri 2015, 15). Kiusaaminen saattaa olla niin hienosyistä, että ulkopuolisen on sitä vaikea havaita, ja vain kiusattu tuntee kiusaamisen. Se saattaa olla pieniä toistuvia katseita, päälle puhumista tai selän kääntämistä ryhmässä.

Kiusaaminen on aina sosiaalinen tilanne. Kiusaaminen on ryhmätilanne, jossa vertaisryhmä määrittelee sen, millaista käytöstä ryhmässä edellytetään. (Haapsalo, Kirkkopelto & Repo 2016, 52). Kiusatussa itsessään ei ole syytä, vaan syy kiusaamiselle tuotetaan ryhmässä (Hamarus 2012, 43). Yhteisenä nimittäjänä kaikenlaiselle kiusaamiselle nähdään erilaisuus suhteessa muihin. Erilaisuuden ja samanlaisuuden tunteen

kokemiseen vaikuttaa ympärillä oleva yhteisö. Se, millaisia ihmisiä yhteisöön kuuluu, ratkaisee sen, kokeeko ihminen yhteisössä samankaltaisuuden- vai erilaisuuden tunnetta (Satri 2015, 20).

5.1 Kiusaaminen varhaiskasvatuksessa

Kiusaamisen muoto on erilaista ikäryhmästä riippuen. Yleensä se muuttuu iän myötä näkymättömämmäksi. Pienten lasten keskuudessa yleistä on kiusaamisen fyysisyys ja suoruus. Lapset tönivät ja haukkuvat toisiaan suoraan. Kiusaamisen muoto on usein sukupuolesta riippuvaa; poikien harjoittamaa kiusaamista on perinteisesti pidetty fyysisempänä kuin tyttöjen harjoittamaa kiusaamista. Tyttöjen harjoittama kiusaaminen on epäsuoraa selän takana puhumista, sosiaalisiin suhteisiin vaikuttamista ja ryhmästä pois sulkemista. (Satri 2015, 16-17). Pienten lasten kiusaamisen voi yleisesti jakaa neljään eri luokkaan; fyysiseen kiusaamiseen (lyöminen, potkiminen, nipisteleminen ja pureminen), verbaaliseen kiusaamiseen (toiselle nauraminen, nimitteleminen, hännääminen), objektisuhteiden kiusaamiseen (toisen tavaroiden piilottaminen ja rikkominen) ja poissulkemiseen (Kirves & Stoor-Grenner 2010,6).

”Jo pienet lapset ovat hyvin tietoisia siitä, millainen ryhmädynamiikka lapsiryhmässä vallitsee. Lapset tietävät, kuka ryhmässä määrää, kenellä ei ole kavereita, kuka rikkoo ja häiritsee muiden leikkejä ja kiusaa toisia, kenen seuraan hakeudutaan ja kenen kanssa halutaan leikkiä. Lapset ymmärtävät myös sen, saako joku ryhmän lapsista usein kielteistä palautetta muilta lapsilta ja aikuisilta. Myös ne lapset, jotka tulevat usein toisten torjumiksi, tietävät oman asemansa ryhmässä. Lapset ovat myös tietoisia ryhmässä vallitsevista normeista ja siitä, miten eri tilanteissa tulee toimia.” (Kirves & Stoor-Grenner 2010,8).

3-6-vuotiaiden lasten ryhmissä pystyy erottelemaan erilaiset kiusaamiseen liittyvät roolit. Kiusaajat ja kiusatut tunnistetaan, lisäksi avustajat, vahvistajat, puolustajat ja sivustaseuraajat näkyvät yleensä selkeästi. (Repo 2015, 85). Pienten lasten keskuudessa kiusaamisen määrittelyä ja tunnistamista vaikeuttaa kiusaaminen-sanan vaihteleva käyttö eri tilanteissa. Käsitukset kiusaamisesta ja sen vakavuudesta vaihtelevat. Myös tilanne vaikuttaa siihen, mihin kiusaamisen raja piirtyy. (Satri 2015, 13-15).

5.2 Kiusaamisen ja riidan ero

Kiusaamisen ja riidan erona pidetään sitä, että kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee vallan epätasapaino. Konflikteissa ja riidoissa on usein kyse kahdesta suhteellisen tasaväkisestä henkilöstä, jotka ovat eri mieltä jostakin asiasta. Kiusaamisessa puolestaan on kyse siitä, että kiusatulla on vaikeuksia puolustautua itseensä kohdistuvaa kielteistä toimintaa vastaan. Kiusaamistilanteissa on selkeää epätasapainoa vallan käytössä. Vallan epätasapaino on sitä, että kiusaaja on fyysisesti isompi tai vahvempi, verbaalisesti taitavampi, tiedostaa uhrin heikkoudet, on kiusattua vanhempi, omistaa enemmän kavereita tai on korkeampi asema ryhmässä, ja saa tukea ryhmän muilta jäseniltä. Vallan epätasapaino ei aina ole todellista, sillä uhri voi vain kokea tilanteen sellaisena. (Kirves & Stoor-Grenner 2010,4). Riidat ja konfliktit eivät aina ole kiusaamista, mutta pitkään jatkuessaan ne saattavat muuttua kiusaamiseksi (Tamela Vasu 2019).

5.3 Kiusaamiseen puuttuminen

Vaikka pienten lasten kiusaaminen muistuttaa koulukiusaamista, ei niihin päde samat asiat. Koulukiusaamiskeskustelussa keskiössä on kiusaamistilanteisiin puuttuminen ja tilanteiden selvittely, kun taas pienten lasten kanssa tärkeintä on kiusaamisen ennaltaehkäisy. Tärkeintä ei ole selvittää oliko jokin tilanne kiusaamista, vaan tärkeintä on varmistaa, ettei teoista pääse kehittymään kiusaamista. (Repo 2015, 13). Kiusaamistilanteessa aikuisen sanoilla ja teoilla on suuri merkitys. ”Jos aikuinen sanoo, että älä välitä, sehän on ihan lapsen heitteillejättöä ja hylkäämistä. Älä välitä, ei ole koskaan oikea vastaus” (Päiväkodissa kiusaava lapsi ei ole tietoisesti paha 2014).

Varhaisella kiusaamiseen puuttumisella on suuri rooli kiusaamisen vähenemisessä sekä loppumisessa. Tärkeä rooli puuttumisessa on lasten vanhemmilla, opettajilla ja päiväkodin henkilöillä. Päiväkodeissa tehdään jo nyt paljon työtä kiusaamisen ehkäisemiseksi. ”On tärkeä ymmärtää, että ilmiö ei esiinny vain päiväkodissa tai koulussa, vaan yhteiskunnan moraalilla sekä arvot vaikuttavat ilmiön olemassaoloon” (Kirves & Stoor-Grenner 2010,10).”Lasten ja nuorten syrjäytyminen on yhteiskunnallinen on-

gelma, jota ei voi sivuuttaa-jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla tasavertaiset mahdollisuudet turvalliseen kasvuun, keinot tavoitella unelmiaan ja saada hyvä elämä ” (Jaakkola 2019, 6). Suomessa on vuonna 2015 perustettu Me-säätiö syrjäytymistä vastaan. ”Me-säätiön tarkoitus on tuottaa konkreettisia ja tuloksellisia ratkaisuja lasten ja nuorten syrjäytymisongelman poistamiseksi” (Me-säätiön www-sivut 2019). Säätiön visio on, ettei suomessa vuonna 2050 ole yhtäkään syrjäytynyttä lasta tai nuorta (Jaakkola 2019, 6).

Perusopetuslaki (628/1998, 29§) (jonka piiriin myös esiopetus kuuluu) velvoittaa koulutuksen järjestäjää laatimaan suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, häirinnältä ja väkivallalta. Jokaisella koululla ja päiväkodilla on oltava kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma osana opetussuunnitelmaa sekä varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunnitelman avulla varmistetaan, että kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen ovat johdonmukaista ja suunnitelmallista, sekä tehokasta (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2019). Lapsille, huoltajille sekä päiväkodin henkilöstölle tulee antaa tietoa kiusaamisen, häirinnän sekä väkivallan erilaisista ilmenemistavoista, niiden ennaltaehkäisystä ja miten toimia tilanteen tullen. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 9).

Kiusaamisen ehkäisy on tärkeää, sillä kiusaamisella on pitkäkestoiset ja vakavat seuraamukset. Kiusaaminen vaikuttaa negatiivisesti kiusattujen lisäksi muuhun lapsiryhmään. ”Kiusatuksi joutuneilla lapsilla ja nuorilla on todettu olevan heikompi itsetunto, masentuneisuutta, ahdistusta sekä jopa itsetuhoisia ajatuksia. Kiusaavilla lapsilla on lisääntynyt riski tehdä rikoksia myöhemmin elämässään tai jatkaa kiusaamista aikuisena, jos kukaan ei pysäytä negatiivista käyttäytymistä (Kirves & Stoor-Grenner 2010,6).

Kiusaamiseen ja vanhemmuuteen liittyy myytti, jossa ajatellaan, että oma lapsi ei kiusaa eikä tee mitään pahaa. Lapsen käyttäytymisstrategioiden avulla lapsella saattaa olla täysin erilainen rooli kotona, kuin päiväkodissa tai koulussa. Kiusaamisilmiön kieltäminen estää puuttumasta siihen. Kiusaamisen myöntäminen on hyvän yhteisön merkki. Hyvä yhteisö myöntää kiusaamisen, ottaa asian puheeksi ja puuttuu kiusaamiseen. (Hamarus 2012, 19).

Kun kiusaamiseen puututaan, kiusaamiseen osallistuvien avustajien ja vahvistajien määrä pienenee. Kun vahvistajien määrä pienenee, pienenee myös kiusaajan rooli ryhmässä. Vahvistaja tarkoittaa lasta, joka omalla käytöksellään vahvistaa kiusaajan kiusaamista. Vahvistajaksi voi ajautua jopa tiedostamattaan, ja kun kiusaamiseen puututaan, lapsi ymmärtää tilanteen. (Repo 2015, 85).

5.4 Miksi lapsi kiusaa

Lapsien kiusaamisilmiössä ei välttämättä ole kyse tahallisesta kiusaamisesta, vaan voi olla kyse siitä, että lapsi vielä harjoittelee omia tunnetaitojaan, sekä niiden säätelyä ja käyttämistä. Kiusaaminen voi olla lapselle myös opittua käytöstä, jos lapsi on saanut hyväksyvää palautetta käyttäytymiselleen muilta lapsilta tai aikuisilta. Kiusaaminen on ryhmäilmiö, mikä tarkoittaa, että ryhmän muut lapset voivat käytöksellään lisätä tai vähentää kiusaajan käytöstä. Kiusaaminen lisääntyy, jos kiusaaja saa muilta lapsilta palkitsevaa huomiota käytökselleen. Päinvastoin kiusaaminen vähenee, jos kiusaaja ei saa muiden lasten hyväksyntää toiminnalleen. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2019). Kiusaavaa lasta ei pidä syyllistää käytöksestään, vaan tärkeämpää on lähteä purkamaan lapsen toimintatapoja, ja miettiä miten lapselle opetetaan toisenlaisia toimintatapoja (Päiväkodissa kiusaava lapsi ei ole tietoisesti paha 2014). Kiusaamalla kiusaaja hakee omaa asemaansa ryhmässä. Taustalla saattaa olla yksinjäämisen pelkoa. (Hamarus 2012, 43.) Yleistä on, että kiusaava lapsi on valta-asemassa kiusattuun nähden, esimerkiksi isompi, suositempi tai vahvempi kuin kiusattu. Heikommassa asemassa olevilla lapsilla on suurempi riski joutua kiusatuksi. (Unicef 2019).

6 TEEMAHAASTATTELU

Haastattelu on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen käytetyimmistä aineistonkeruumenetelmistä, sillä siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Haastattelua käytetään silloin, kun ilmiötä ei tunneta, ja kohteesta halutaan saada tietoa. (Kananen 2019, 71-77). ”Haastattelut voivat olla hyvin erimuotoisia vaih-

dellen muun muassa haastateltavien määrän (yksilö- tai ryhmähaastattelu), haastattelupaikan tai -tilanteen (institutionaalinen haastattelu) tai haastattelutavan (strukturoidut, puolistrukturoidut, strukturoimattomat, syvähaastattelu) mukaan” (Reinsaari 2017, 16).

Teemahaastattelussa haastateltavaa haastatellaan ilmiöön liittyvistä asioista. Teemahaastattelun avulla tutkija pyrkii saamaan käsityksen tutkimuksen takana olevasta ilmiöstä, jossa on aina mukana ihminen ja ihmisen toiminta, jota pyritään selvittämään teemojen avulla. Teemahaastattelun kysymykset kohdistetaan tutkittavan kohteen toimintaan. Teemahaastattelussa kysymysten järjestyksellä tai -muodoilla ei ole merkitystä, kunhan kaikki teemaan kuuluvat aihealueet tulevat läpikäydyksi jokaisen haastateltavan kohdalla (Reinsaari 2017, 16). Haastateltavien vastausten avulla tutkija pyrkii rakentamaan ilmiöstä kokonaiskuvan. (Kananen 2019, 71-77).

Haastattelutilanteessa tutkittava henkilö kertoo haastattelijalle kokemuksiaan tutkittavasta ilmiöstä. Haastattelijalla tulee olla ennakkokäsitys tutkittavasta ilmiöstä, jotta voi laatia haastattelun kysymykset ja aiheet (teemat). Haastattelijalla ei saa kyseenalaistaa haastateltavan mielipiteitä, eikä tuoda omia mielipiteitään julki haastattelun aikana. (Kananen 2019, 76-77). Haastattelussa pyritään pysymään haastattelijan ja vastaajan rooleissa. Roolien tunnistettavuuteen kuuluu haastattelun rakentuminen puheenvuoroihin. (Reinsaari 2017, 17). Haastattelussa vastuu on aina haastattelijalla, ja ymmärtääkseen haastateltavaa haastattelijan on päästävä haastateltavan maailmaan sekä rohkaista häntä vapaaseen ja avoimeen keskusteluun. (Kananen 2019, 76-77) (Reinsaari 2017,18).

Teemahaastattelu etenee niin, että haastattelu aloitetaan jostakin teemasta yleisellä tasolla, jonka jälkeen edetään teeman osalta yksityiskohtaisempiin kysymyksiin. Haastattelussa hyviä kysymyksiä ovat avoimet- sekä hypoteettiset kysymykset, jotka antavat laajempaa tietoa aihealueesta, kuin suljetut kysymykset. Tärkeää on kysyä myös jatkokysymyksiä haastateltavalta, jotka antavat perusteluja ja osoittavat haastattelijan kiinnostusta. Haastattelun apuna käytetään haastattelurunkoa, johon kirjataan haastateltavat aiheet. Haastattelun aikana saattaa ilmetä uusia kysymyksiä, jotka poikkeavat haastattelurungosta. Haastattelu etenee aina haastateltavan ehdoilla. (Kananen 2019, 77-79).

Ryhmähaastattelun avulla haastattelijalla on parempi mahdollisuus päästä mukaan haastateltavien maailmaan. Tilanteessa, jossa haastateltavat jännittävät haastattelua, ryhmähaastattelu on yksilöhaastattelua parempi vaihtoehto. Ryhmähaastattelussa haastateltavat saavat toisiltaan tukea. Lisäksi haastateltavilta voidaan saada enemmän tietoa, kun he rohkaisevat ja herättävät uusia ajatuksia toisissaan. (Eskola & Suoranta 2003, 94.)

6.1 Lapsi haastateltavana

Valitsin tiedonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, sillä haastatteluni takana oli kiusaamisilmiö, jota lähdin selvittämään teemoitettujen kysymysten avulla. Käytin haastatteluissani paljon avoimia kysymyksiä, mutta myös suljettuja kysymyksiä, joihin lapsen on mahdollista vastata vain ”kyllä” tai ”ei”. Haastattelin lapsia pienissä ryhmissä, sillä suurelle osalle lapsista en ollut entuudestaan tuttu, joten ryhmähaastattelu oli lapsille parempi vaihtoehto. Ryhmähaastattelussa lapset antoivat toisilleen turvan tunteita ja rohkeutta vastata haastattelukysymyksiin. Toiset lapsista olivat puheliaampia kuin toiset, ja toisilla lapsilla oli paljon asiaa myös muuhun kuin kysymyksiin liittyen.

Esiopetusikäistä lasta haastateltaessa haastattelijan on päästävä sisään lapsen maailmaan, millä viitataan lapsen ja aikuisen erilaisen kulttuuriin. Lapsen maailmaan pääsemisellä on suuri merkitys lapsen kokemusten merkitysten tutkimiselle. Lapselle aikuinen määrittyy aina ensisijaisesti aikuisena, joka on lapselle erilainen kuin lapsi itse. Kulttuurien erilaisuudesta johtuen haastattelija tarvitsee reflektiivistä havainnointia lasten tunteiden huomioimiseen. Jokainen lapsi, kuten aikuisetkin, ovat yksilöitä, jotka eroavat toisistaan persoonaltaan ja kyvyiltään. (Reinsaari 2017, 18).

Haastattelijan on huomioitava aikuisen ja lapsen välinen valtaepätasapaino, mikä ilmenee lapsen ja aikuisen suurena ikäerona. Ikäeroon perustuva valta korostaa haastattelijan valta-asemaa entisestään ja asettaa haastattelijan asemaan, jossa hän on tilanteen ainut aikuinen. (Reinsaari 2017, 16-18). ”Lähtökohtaisesti aikuinen on kuitenkin lapselle haastatteluun pyytäjänä, esitettävien kysymysten laatijana ja myös lapsen vastausten tulkitsijana. Lapselle valta-asetelma on ennestään tuttu kohtaaminen aikuisen

kanssa – olla käskyjä vastaanottavassa roolissa” (Reinsaari 2017, 19). Valtaepätasapainon vähentämiseksi haastattelijan tulee kiinnittää huomiota lapsen aktiiviseen kuuntelemiseen sekä kielelliseen tavoittamiseen, jolla tarkoitetaan haastattelijan oman puheen kielellistä mukauttamista lapsen puheeseen sopivaksi. Aktiivinen kuuntelu pitää sisällään puheen keskeisen sisällön hahmottamista, puheen suhteuttamista tutkimusaiheeseen ja reagointia puheen oheisviittauksiin. ” Haastattelijan aktiivinen kuunteleminen voi näyttäytyä tällöin vastausten selventämisenä, vaihtoehtoisten tulkintojen tarjoamisena tai haastattelussa esiin tulevien merkityksellisten asioiden tukemisena” (Reinsaari 2017, 19).

Lapset käyttäytyvät usein haastattelutilanteessa eri tavalla kuin aikuiset. Lapsi saattaa tarvita haastattelussa avukseen kehollisia liikkeitä, joiden kautta ilmaisee itseään. Piirtäminen, liikkuminen, tai koskettaminen voivat auttaa lasta puhumaan tunteista ja ajatuksista, joista puhuminen ilman liikettä olisi lapselle haastavaa. Lisäksi esimerkiksi riehuminen saattaa kuulua lapsen käytökseen suuren tunnereaktion aikana, haastattelussa tai haastattelun jälkeen. (Reinsaari 2017, 19-20).

Aikuisen näkökulmasta lapsen vastaukset voivat olla epäloogisia ja hypähteleviä, mikä on lapselle ominainen tapa keskustella. Lapsen puheesta voi puuttua sanoja ja välihuomautuksia, vastaukset voivat olla lyhyitä ja tökeröitä. Olennaista lapsen haastattelussa on se, miten haastattelija lapselta saatua tietoa ymmärtää. Ymmärtäminen edellyttää oikeaa asennoitumista, lapsen kunnioitusta sekä vuorovaikutustilanteessa läsnäoloa. Valtaepätasapainon vuoksi lapselle on myös tyypillistä aikuista miellyttävät vastaukset. Aikuisen on haastattelijana luotava turvallinen ilmapiiri, jossa lapsen on helppo tuoda omat tietonsa julki. (Reinsaari 2017, 20)

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tutkimukseeni osallistui 21 esiopetusikäistä lasta, joista 11 oli tyttöjä ja 9 poikia. Valitsin tutkimusmenetelmäksi lasten anonyymien teemahaastattelun pienissä 2-3 hengen

ryhmissä. Teemahaastattelua pohjustin näyttämällä lapsille kiusaamisteemaan liittyvän Hirveä Henri- lastenohjelman, jossa Henri kiusaa pikkuveljeään ja perheeseen vierailulle tullutta tyttöä. Kiusaamista tapahtuu myös tytön puolelta, ja Henrin pikkuveli joutuu usein kiusaamisen kohteeksi. Videon ja haastatteluiden lisäksi käytin tiedonkeruun apuna lasten piirtämiä kuvia kuvitteellisesta kiusaamistilanteesta. Lopuksi teimme esiopetusryhmän kanssa sopimuksen siitä, että heidän ryhmässään ketään ei kiusata. Sopimuksen merkiksi jokainen esiopetusryhmän lapsi sekä aikuinen painatti oman etusormen kuvansa sopimuskartongille.

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jonka keinoin pyritään selvittämään tutkittavan ilmiön merkitystä, ilmiötä ja laatua. (Solussee: kvalitatiivinen tutkimus). Laadullista tutkimusta käytetään silloin, kun ilmiötä ei tunneta, eli asiasta ei ole teoriaa, jotka selittäisivät tutkimuksen aiheena olevaa ilmiötä. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan mitä vaan tutkimusta, jonka avulla pyritään löytämään vastauksia ilman määrällisen tutkimuksen keinoja ja tilastollisia menetelmiä (Kananen 2017,35). Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla ei ole ennalta paljoa tietoa tutkittavasta asiasta, ja tutkimuksessa on vain yksi iso kysymys, jossa pyritään selvittämään, mistä ilmiössä on kyse. (Kananen 2017,32).

Laadullisella tutkimuksella on tiettyjä ominaisuuksia, jotka tekevät tutkimuksesta laadullisen. Laadullinen tutkimus tapahtuu aina aidossa ympäristössään ja aineisto kerätään tutkittavilta vuorovaikutussuhteessa. Tutkija on aineistonkerääjä ja tutkimusaineisto on monilähteistä (kuvia, tekstiä, haastatteluja yms.). Aineiston analyysi on vuorovaikutteista, palautuvaa ja teoriaa. Analyysi ei ole tutkimuksen viimeinen vaihe, vaan tutkimuksen mukana kulkeva toiminta, joka ohjaa tutkimusprosessia. Tutkimuksessa huomio on tutkittavien näkökulmassa. Lisäksi laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kokonaisvaltainen ymmärrys tutkittavasta aiheesta. (Kananen 2017,34-35).

7.1 Haastattelut

Ennen haastatteluiden toteutusta sain tutkimusluvan opinnäytetyön toteuttamiseen Tammelan kunnalta. Lisäksi pyysin lasten huoltajilta kirjallista suostumusta tutkimukseen osallistumiselle. Saatekirje huoltajille löytyy opinnäytetyön liitteistä (LIITE 1).

Haastatteluiden aluksi näytin lapsille Hirveä Henri ja äksy Maijan vierailu- lastenohjelman, ja keskustelimme yhdessä videon kiusaamistilanteista. Haastatteluihin osallistui 20 lasta, 11 tyttöä ja 9 poikaa. Haastattelin 3 lasta kerrallaan. Viimeiseen haastatteluun osallistui vain 2 lasta, sillä yksi lapsi oli poissa, eikä hänen haastatteluaan saatu. Haastatteluiden ryhmäjakoja ei suunniteltu etukäteen, vaan lapset valittiin haastatteluun satunnaisessa järjestyksessä.

Esiopetusryhmällä oli metsäpäivä, joten haastattelut sovittiin toteutettavaksi metsässä. Haastattelut toteutettiin lasten leikin ohella rauhallisessa paikassa, jossa pystyimme istumaan ja keskittymään aiheeseen. Haastatteluiden aluksi kerroin lapsille mitä olen tekemässä ja miksi tarvitsen heidän vastauksiaan. Kerroin lapsille myös, että heidän nimiään ei tule näkymään työssäni, eikä kukaan saa tietää, kuka lapsista on kertonut mitään. Yritin rohkaista lapsia avoimeen keskusteluun parhaani mukaan. Kerroin myös videoivani haastattelutilanteet myöhempää litterointia varten.

Ryhmähaastatteluita oli yhteensä 7. Jokaisessa ryhmässä oli kolme lasta haastateltavana, paitsi viimeisessä ryhmässä vain kaksi. Haastattelut kestivät 4-19 minuuttia, riippuen siitä, kuinka puheliaita ryhmän lapset olivat.

7.2 Kiusaamistilanteen piirtäminen

Toisella tapaamiskerralla jaoin lapsille piirustuspaperit ja pyysin heitä piirtämään kuvan kiusaamistilanteesta, sellaisena kuin he sen näkevät. Painotin, että kiusaamistilanne voi olla jokaisen mielestä erilainen ja jokainen saa piirtää tilanteesta oman näköisensä. Lisäsin myös, että tilanne saa olla kuvitteellinen, eikä piirustuksen tarvitse

olla mahdollisesta tositilanteesta piirretty. Valmiin piirustuksen taakse aikuinen kirjoitti lapsen sanelemana sen, mitä piirustuksessa tapahtuu. Piirtämiseen osallistui kaikki ryhmän 21 lasta.

7.3 Sopimus

Kuva 1 Meidän ryhmässä ketään ei kiusata-sopimus

Viimeisellä tapaamiskerralla teimme lapsiryhmän kanssa sopimuksen, että heidän ryhmässään ketään ei kiusata. Kirjoitustaitoiset lapset saivat itse kirjoittaa sopimuksen, ja jokainen ryhmän lapsi sekä aikuinen painatutti etusormensa jäljen sopimukseen merkiksi siitä, että on sitoutunut kiusaamattomuuteen.

7.4 Aineiston analyysi

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keruu ja -analyysi vuorottelevat. Aineistoa kerätään, analysoidaan ja analyysin jälkeen kerätään taas uutta aineistoa. (Kananen

2017,135). Aineiston analyysimenetelmänä käytin aineistolähtöistä sisältöanalyysia, jossa aineisto luokitellaan sen mukaan, mitä aineistosta löydetään. (Kananen 2017,141). Aineistolähtöisessä sisältöanalyysissa aineisto ohjaa analyysin tekoa. Aineistosta nostetaan esiin keskeisimmät asiat riippumatta asioiden sisällöstä tai aiemmista tutkimuksista. Tällöin tutkijan on oltava avoin aineistolle ja analysoida aineiston omista lähtökohdista. Aineistolähtöisen sisältöanalyysin vaihteita ovat aineiston pelkistäminen, ryhmittely sekä yleiskäsitteiden muodostaminen. (Spoken.fi. 2019).

Aineiston ensimmäinen ja suuritöisin vaihe oli aineiston litterointi, eli videomateriaalin muuttaminen tekstimuotoon. Jokainen haastatteluvideo litteroitiin yksitellen, mutta kuitenkin niin, että aineistosta noukittiin vain opinnäytetyölle olennaiset asiat. Litteroinnin jälkeen luokittelin aineiston tutkimuksen teemojen eli haastattelukysymysten mukaan. (Kananen 2017,134-135). Litteroidusta tekstistä noukittiin samankaltaisia ilmauksia, jotka luokiteltiin alaluokiksi yhteisen teeman alle. Alaluokkien avulla aineistosta koottiin aineiston kokoavat yläluokat, joita oli yhteensä 6: kiusaaminen käsitteenä, kiusaamisen esiintyvyys, kiusaamisen muodot, omat kokemukset kiusaamisesta, kiusaamisen herättämät tunteet ja kiusaamisen syyt. Kiusaamistilanteen piirustukset luokittelin samoin teemoja (kiusaamisen muotoja) käyttäen, sekä lasten kertomukset piirustuksista litteroin. (Kananen 2017,135).

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Ajatukset kiusaamisesta

Mitä kiusaaminen on?

Suuri osa (75%) kiusaamisen määrittelystä koski suoraa fyysistä kiusaamista.

”Lyömistä”

”Potkimista ja tönimistä”

”Et kamppaa toisen ku toinen kävelee ohi”

Lapset mainitsivat kiusaamiseksi toisen tahallisen ärsyttämisen sekä leikkien rikkomisen.

”Sellasta että toista ärsytetään”

”Jos haluaa mennä trampalle, sitte joku toinen isompi juoksee sinne ja lällättelee siellä.

”Rikkoo toisen majoja”

”Jos joku on tekemässä vaikka hienoo legorakennusta ja sit se menis vaikka vessaa, sit toinen tulee ja rikkoo sen ja menee vaikka piiloon, eikä pyydä anteeks”

Lapset kertoivat kiusaamisen olevan myös psyykkistä ja sanallista. Haukkuminen, huijaaminen, ideoiden lyttääminen ja leikistä ulos jättäminen olivat yleisiä kiusaamisen muotoja.

”Sellasta, että sanoo vaikka toiselle että sä oot tosi tyhmä, että mä en ota sua leikkiin”

”Sanotaan toiselle, että hei se on ihan super huono idea”

”Haukkumista ja sanotaan että toi on tosi huono toi sun piirros”

”Huijaaminen pelissä”

8.2 Kiusaaminen päiväkodissa

Onko päiväkodissa ja esiopetusryhmässä kiusaamista?

Lapsista yhdeksän eli 45% sanoi kiusaamista olevan.

”On”

”Pojat kiusaa meitä melkein koko ajan, ku me ollaa majalla ja estää meitä leikkimästä”

”No ainaki meiän peleissä on tullu usein itku”

Lapsista viisi (25%) sanoi kiusaamista olevan joskus ja yksi lapsista ei tiennyt esiintyykö päiväkodissa kiusaamista.

”Oon nähny pari kertaa”

”On vähän”

”Kyllä siä välillä kiusataan”

”Joskus on ollu, siellä metsässä oli vähäsen et pojat kiusas vähäsen tyttöjä”

”En tiä”

Lapsista viisi (25%) sanoi, että päiväkodissa ei ole kiusaamista.

”Ei”

”Ei paljoo”

8.3 Kiusaamisen laatu

Millaista kiusaaminen päiväkodissa on?

Lapset kertoivat päiväkodissa ilmenevän kiusaamisen olevan suoraa ja fyysistä. Potkimista, lyömistä, tönimistä, kamppaamista, ja leikkien rikkomista. Se on lasten mukaan myös varastamista ja tavaroiden omimista.

”Ku vaikka on menossa aamulla käsipesulta, niin yhtenä päivänä se vaan tönäsee mua”

”Kerran toi Matti löi mua nyrkillä päähän, vaikka mä en tehny mitään”

”Kun kävelee toisen ohi ja vahingossa potkasee”

”Tahallaan kamppaa kun toinen ei huomaa”

”Mä kuulin sellasen jutun, et ku mun kaveri teki hamahelmiä ja se oli just saamassa valmiiks sen sen jutun, nii sit yks Liisa potkas jalalla sen rikki”

Kiusaaminen on myös epäsuoraa kiusaamista, tiuskimista, syrjintää ja leikistä ulos jättämistä.

”Jos joku ottaa vaikka kaikki hamahelmet”

”Tiuskimista”

”Että jossain leikissä- jos haluaa olla kaverin puolla nii toinen ei anna tulla niitten puolelle”

”Pojat varastaa tytöiltä metsässä keppejä”

”Sellasta ku tulee vaikka riita nii sitte ku ei saa jotai nii sitte yritetään niiku kiusata että sais sen”

Kiusaamiseksi mainittiin myös tahallinen ärsyttäminen.

”Se on semmosta että ku yrittää siivota leikkimökkiä ja toinen tulee sinne vaan sotkeen”

”Jos on menossa johkiin alueelle, vaikka keltaselle leikkilueelle, sitte toinen juoksee siihen ja laittaa merkin siihen ja sitte lällättelee siinä”

Lapset mainitsivat kiusaamiseksi myös pusuhipan, jossa pojat jahtaavat tyttöjä.

”Pusuhippaa”

8.4 Omakohtaiset kiusaamisenkokemukset

Onko teitä kiusattu päiväkodissa? Jos on, miten?

Lapset kertoivat heihin kohdistuneen kiusaamisen olleen fyysistä kiusaamista.

”Se tulee vaan päälle, tönii ja potkii ja puristaa”

”Se on mua töniny aika monta kertaa”

Lapset osasivat kertoa myös, jos kaveria on kiusattu.

”On sua kiusattu mun mielestä, mietis nyt oikein tarkkaan, silloin jonossa tönittiin”

Kaksi lapsista (10%) osasi nimetä kiusaajaksi myös oman kaverinsa.

”Hei Kalle, säki oot ehkä tainnu joskus kiusata, mut et enää” – ”Niin mutta en paljoo”

8.5 Kiusaamisen herättämät tunteet

Miltä kiusaaminen tuntuu?

Kaikki haastatelluista lapsista kertoivat kiusaamisen tuntuvan epämiellyttävältä, riipumatta siitä, oliko heitä kiusattu.

”Kurjalta”

”Pahalta”

”Tylsältä”

”Ikävältä”

”Ärsyttävää ja tylsää”

8.6 Lapsi kiusaajana

Oletteko itse kiusanneet? Jos olette, miksi?

Lapsista kymmenen eli 50% kertoi kiusanneensa sisarustaan. Myös hyvien kavereiden kesken kerrottiin syntyvän riitoja päiväkodissa.

”Joo mun pikkuveljee, ku se tulee pilaan mun leikkejä”

”Me ollaan ton Anninkaa tunnettu jo nii kauan, että välillä tulee riitoja. Mutta ei me ikinä pyydetä anteeksi muutaku välillä”

35% kiusanneista lapsista mainitsivat kiusaamisen syyksi koston.

”Kun ei otettu leikkiin”

”No kai se nyt sulle kosta, jos sä juokset ensin sitä päin”

”Eilen mä kiusasin vähä Eeroo, ja Eero kiusas mua. Se alko siitä ku Eero meni mun neulaskasan päälle”

Kaikki lapset eivät osanneet mainita syytä kiusaamiselleen, tai kertoivat kiusanneensa edellisessä päiväkotiryhmässään.

”Mä oon kyllä joskus kiusannu, mut en tiedä syytä”

”Etkös sä Joona kiusannu aika paljon siellä toisessa päiväkodissa? (Eero)” – ”Joo, mut en oo enää täällä”

Lasten vastauksista ilmeni myös kiusaaminen ryhmäilmiönä.

”Me sanottiin et sulla on kuraa naamassa, silleen ilkeesti”

”Pojat kiusaa tyttöjä mettässä”

8.7 Kiusaamisen syyt

Mistä syystä jotakuta lasta kiusataan/ voidaan kiusata?

Viisi lasta (25%) ei osannut mainita syytä sille, miksi lasta kiusataan.

”Jonkun takia vaan”

Lapset kertoivat kiusaamisen syyksi myös sen, että tykkää toisesta. Kiusaamista tapahtuu myös ihastumisen takia. Kiusaamisen syyksi ihastuksen mainitsi 7 (35%) lasta.

”Marttaa jahtas pojat jonkun takia vaan, ettei se pääsis karkuun, mut se ei ollu mikään leikki”

”Jos on rakastunu”

”Pojat jahtaa tyttöjä, ku tytöt tykkää siitä”

Kaksi lasta (10%) osasi mainita kiusaamisen syyksi ulkonäön ja kateuden.

”Vaikka jos on jonkun mielestä ruman näkönen”

”Varmaan siks, koska jos on jollain uus kello. Toinen sanoo, että ihan tyhmä ja oikeesti se haluis sen ite”

Kostaminen oli lasten kesken yleinen vastaus sille, miksi lasta kiusataan. Lapsista 6 eli 30% kertoi kiusaamisen syyksi koston.

”Jos toinen on kiusannu eka, vaikka ikinä ei sais kostaa”

”Sellanen tyhmä ketä on kiusannu, sitte tehään sille kiusaa”

”Toinen ärsyttää nii kauan että räjähtää, sit se menee potkaseen ja lyömään”

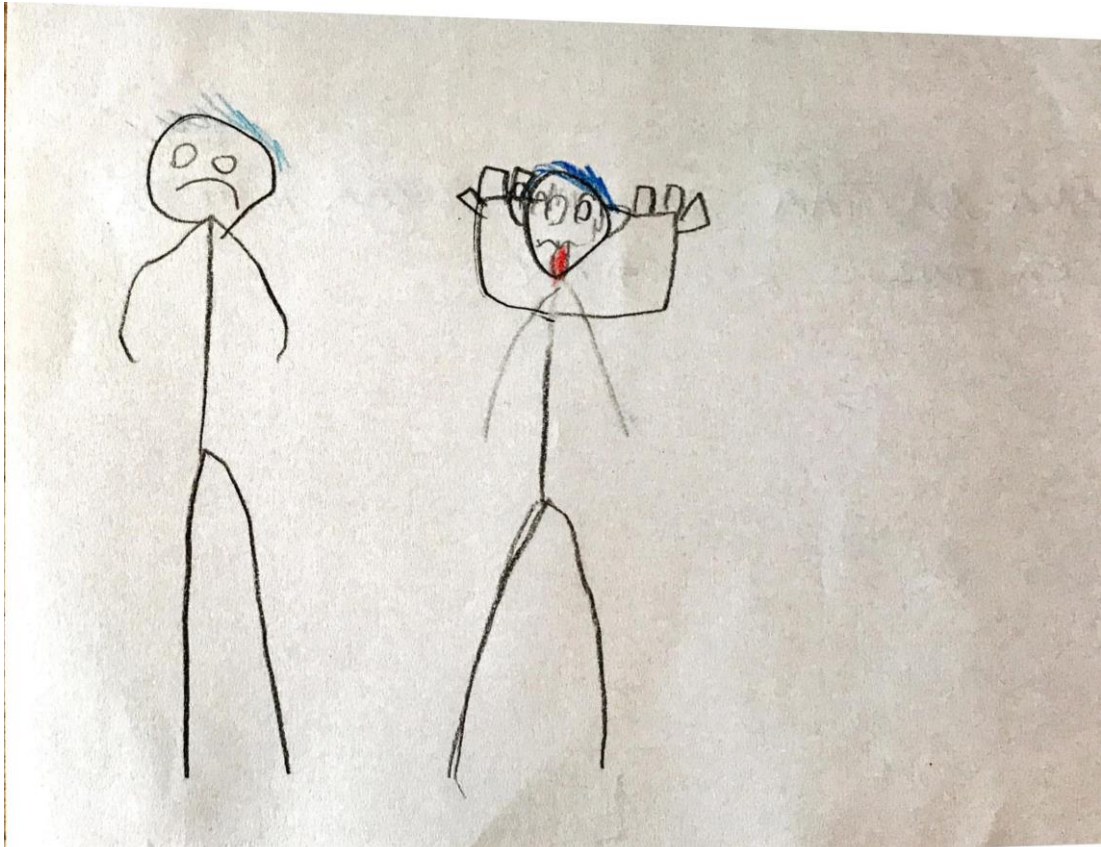
8.8 Piirustukset kiusaamistilanteesta

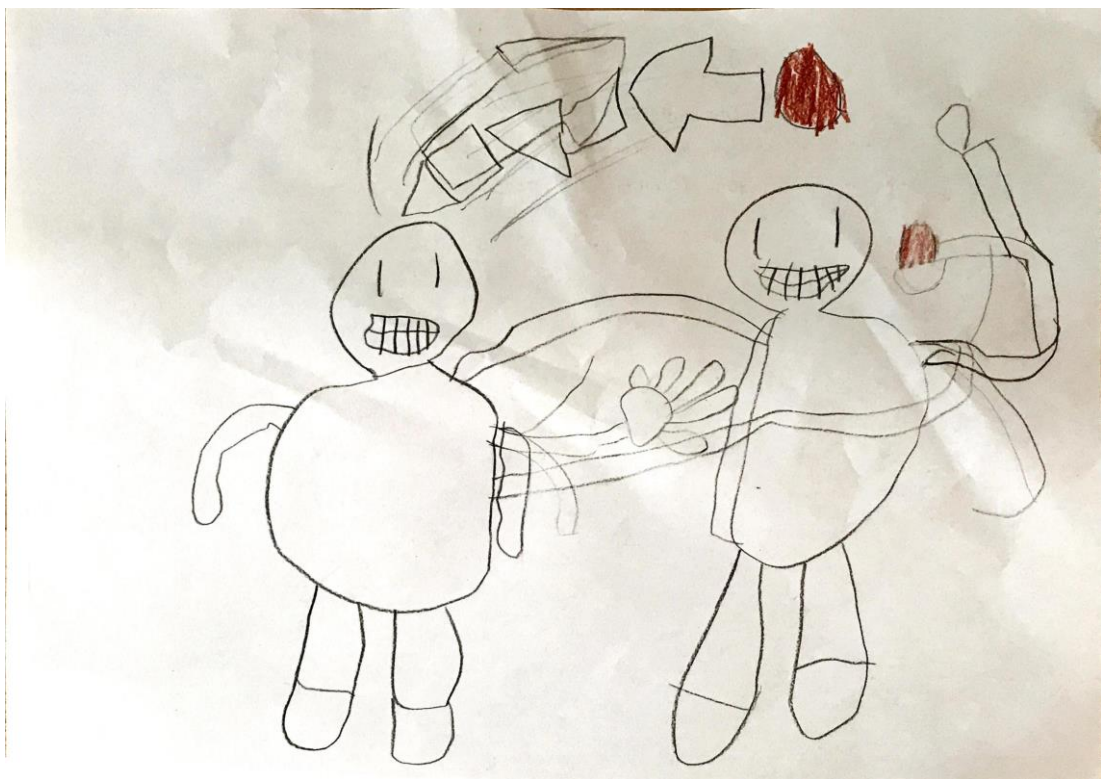
Kuva 2 "Toi tönäsee tota, lippalakki lentää, toi kaatuu ja itkee, toi lähtee kavereitten kans nauramaa"

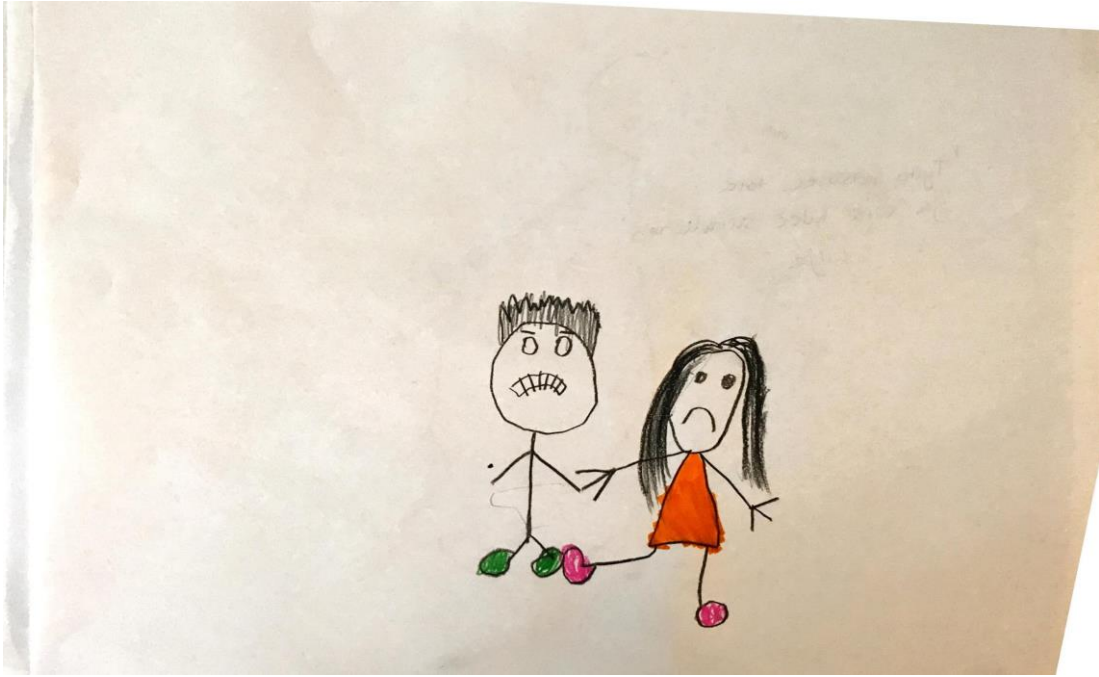
Kuva 3 "Toi lyö tota, se itkee"

Kuva 4 "Tämä näyttää tuolle tyhmää ilmettä, koska halus kiusata"

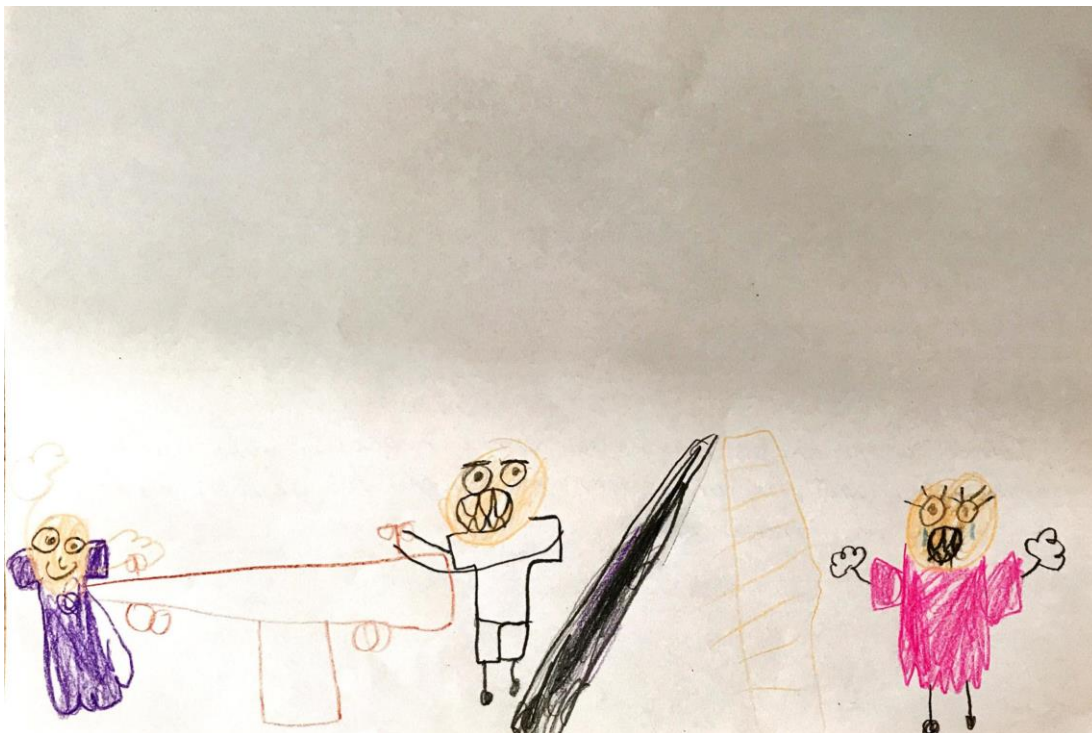
Kuva 5 "Toi heittää kurapallon ton toisen päälle ja toi toinen lyö tota"

Kuva 6 "Tyttö potkasee tota ja siitä tulee surullinen"

Kuva 7 "Tän pienemmän mielestä tolla isommalla on hienommat vaatteet ja se kysyy et saisko se ihailia niitä, niin se isompi sanoo et. Ja sitte toi rupee itkee"

Kuva 8 "Toinen tyyppi halus kiikkuun kiikkulaudalle. Mutta toinen sano sille, mä oon sua isompi ja määrään sua ja nyt menen kiikkuun ton toisen kans"

9 YHTEENVETO

Tutkimustulosten perusteella lapsilla on erilaisia mielikuvia ja kokemuksia kiusaamisesta. Haastatteluiden perusteella kaikilla ryhmän lapsilla oli käsitys siitä, mitä kiusaamisella tarkoitetaan. Haastatteluissa kävi ilmi, että lasten käsitys kiusaamisesta on jaoteltavissa suoraan- ja epäsuoraan kiusaamiseen, sekä fyysiseen- ja psyykkiseen kiusaamiseen. Samat kiusaamisen muodot näkyivät myös lasten piirustuksissa.

Ryhmähaastatteluissa lapsilta kysyttäessä ”mitä kiusaaminen on?” 15 lasta eli 75% lapsista kertoi kiusaamisen olevan suoraa fyysistä kiusaamista (ärsyttämistä, lyömistä, potkimista, kamppaamista, tönimistä, varastelua ja tavaroiden rikkomista). 4 lasta (20%) kertoi kiusaamisen olevan suoraa- ja epäsuoraa sanallista kiusaamista (huijaimista, haukkumista ja lällättelyä).

Lapsista 14 (70%) kertoi päiväkodissa olevan kiusaamista, viisi (25%) oli sitä mieltä, että kiusaamista päiväkodissa ei ole ja yksi (5%) lapsi ei tiennyt, onko päiväkodissa kiusaamista. Esiopetusryhmän sisäisestä kiusaamisesta kysyttäessä lapsista 17 (85%) kertoi kiusaamista olevan tai olevan joskus, ja yksi (5%) lapsi ei osannut vastata. Lapsista jokainen kertoi kiusaamisen tuntuvalta pahalta.

Lapsilta kysyttäessä millaista kiusaaminen päiväkodissa ja heidän esiopetusryhmässään on, lapsista yhdeksän (45%) mainitsi sen olevan suoraa fyysistä kiusaamista. Lapsista viisi (25%) mainitsi päiväkodissa olevan suoraa- ja epäsuoraa psyykkistä kiusaamista. Sanallisesta kiusaamisesta mainitsi vain yksi (5%) lapsi. Lasten vastauksista kävi ilmi myös kiusaaminen ryhmäilmiönä, etenkin poikien puolelta, sillä lapsista seitsemän (35%) mainitsi poikien kiusaavan ryhmänä.

Lapsista kymmenen eli 50% kertoi tulleen kiusatuksi päiväkodissa. 15% eli kolme lasta kertoi tulleen kiusatuksi toisessa ryhmässä tai toisessa päiväkodissa. Seitsemää (35%) lasta ei oltu koskaan päiväkodissa kiusattu. Lapsista kuusi (30%) kertoi itse kiusanneensa päiväkodissa ja yksi lapsi (5%) kertoi kiusanneensa vanhassa ryhmässään. Lapsista, jotka myönsivät itse joskus päiväkodissa kiusanneensa toista, enemmistö (neljä lasta, 57%) oli poikia. Kymmenen (50%) lapsista ei ollut kiusannut päiväkodissa ja 1 (5%) lapsi ei ollut varma onko kiusannut. Lapsista puolet (kymmenen lasta) mainitsi haastattelussa kiusanneensa sisarustaan.

Yleisimmäksi syyksi sille, miksi jotakuta lasta kiusataan, lapset mainitsivat ihastumisen ja toisesta tykkäämisen, jonka mainitsi seitsemän lasta (35%). Toiseksi yleisin syy kiusaamiselle oli kosto, jonka mainitsi kuusi lasta (30%). Kaksi lasta (10%) mainitsi kiusaamisen syyksi ulkonäön ja kateuden. 1 (5%) lapsista osasi kertoa, ettei kiusaamiselle aina ole mitään syytä.

Lasten kiusaamistilanteen piirroksista 14/21 piirroksista käsitteli suoraa fyysistä kiusaamista (66%). Piirroksissa oli lyömistä, potkimista, varastamista ja tavaroiden heittäilyä toista päin. Kolme (14%) lapsista olivat piirtäneet kuvan epäsuorasta psyykkisestä kiusaamisesta, joissa oli ilmeilyä, lällättelyä ja porukan ulkopuolelle jättämistä. 1 lapsi oli piirtänyt kuvan sanallisesta kiusaamisesta. Kolme (14%) piirroksista käsitelivät muuta kuin pyydettyä aihetta.

Lapsia haastateltaessa lapset osasivat kertoa monipuolisesti mielipiteitään kiusaamisesta. Eräs ryhmistä keskusteli siitä, miten typerää ulkonäöstä kiusaaminen on, sillä ”ei ketää voi olla samanlainen- näyttäs tyhmältä jos kaikki olis saman näkösi”. Lapset osasivat hienosti yhdessä pohtia kiusaamista ja sen muotoja. He myös auttoivat ja kannuistivat toisiaan keskusteluun: ”Onko sua kiusattu, mietis nyt oikein tarkkaan, mun mielestä sua kerran kiusattii”. Lapset osasivat ajatella kiusaamista myös päiväkodin ja ihmisten käyttäytymisen ulkopuolelle: ”Mun mielestä nokkosetki on kiusaajia- ne saattaa”. Yksi tytöistä osasi kertoa, kuinka hyvälle ystäville saattaa myös tulla riitoja, mutta se ei silti ole kiusaamista. Eräs ryhmä keskusteli myös siitä, miten hienoa olisi jos ketään ei kiusattaisi: ”Mä haluisin ettei ois yhtää kiusaamista meiän ryhmässä”.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön toteutus onnistui paremmin kuin osasin odottaa. Yhteistyötaho ja lapsiryhmä ottivat minut alusta alkaen hyvin vastaan. Päiväkoti oli minulle entuudestaan tuttu, mikä edesauttoi yhteistyön sujuvuutta. Ryhmähaastattelut lasten kanssa sujuivat todella hyvin ja sain heiltä mielenkiintoisia ja monipuolisia vastauksia tutkimuskysymykseeni. Haastateltavista lapsista jokainen osasi vastata rohkeasti haastattelukysymyksiini, jota auttoi varmasti ryhmän antama tuki ja turva haastattelutilanteessa. Ryhmähaastatteluiden toteuttaminen metsässä aluksi arvelutti, sillä mietin mistä löydämme sopivan ja rauhallisen paikan haastatteluille. Huoli oli onneksi turha, sillä haastattelut sujuivat metsässä hyvin kivien päällä istuen. Myös lasten ohjaaminen piirtäessä ja sopimusta tehdessä oli mutkatonta, ja huomasin jännittäneeni tilanteita turhaan.

Olen tyytyväinen opinnäytetyöhön ja tutkimuksen tuloksiin. Aihe oli itselleni mielenkiintoinen ja tutkin aihetta mielelläni. Tutkimuksessani en keskittynyt erottelemaan lasten vastauksista sukupuoli-ajakaumaa, mutta kiinnitin huomioni sukupuolien eroon kysymyksessä ”oletko itse kiusannut”, jossa enemmistö myönteisesti vastanneista oli poikia. Poikien vastauksissa fyysinen kiusaaminen oli myös yleisempää, ja tyttöjen

vastauksissa näkyi selkeästi poikia useammin sanallinen kiusaaminen ja leikistä ulos jättäminen.

Jos tekisin opinnäytetyön uudestaan, lisäisin haastatteluun kysymyksiä myös siitä, miten kiusaamiseen päiväkodissa lasten näkökulmasta puututaan ja ovatko lapset nähneet jotain toista lasta päiväkodissa kiusattavan. Opinnäytetyötä olisi voinut kehittää tutkimalla myös lasten vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan ajatuksia aiheesta, jolloin aiheesta olisi saanut laajemman kuvan, mutta silloin opinnäytetyö olisi ollut turhan työläs yhdelle ihmiselle. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia, jatkuvatko kiusaajien ja kiusattujen roolit myös koulumaailmassa, vai jäävätkö roolit päiväkotiin.

Opinnäytetyön tuloksista tulee olemaan minulle apua tulevaisuuden ammatissani. Tutkimuksen kautta sain aivan uuden kuvan pienten lasten kiusaamisilmiöstä ja kiusaamisen muotojen moninaisuudesta. Tulevaisuudessa osaan puuttua lasten välisiin kiusaamistilanteisiin lapsilähtöisesti ja ymmärrän miten monella tavalla pienet lapsetkin voivat toisiaan kiusata. Ymmärrän varhaisen puuttumisen tärkeyden kiusaamisessa, ja sen miten suuret seuraukset puuttumatta jättämisellä voi olla kiusatulle sekä kiusaajalle tulevaisuudessa. Toivon tutkimukseni lisäävän yleisesti tietoa päiväkotikiusaamisesta ja sen muodoista. Toivon myös siitä olevan apua lasten kasvattajille tässä hetkessä ja tulevaisuudessa.

LÄHTEET

”Se oli vaan läppä”- piilokiusaaminenkin satuttaa. 2014. Yle Uutisikkuna 3.10.2014. Viitattu 25.10.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-7504545>

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Haapsalo, T., Kirkkopelto, K. & Repo, L. 2016. Mun ja sun juttu! Helsinki: Premedia

Hamarus, P. 2012. Haukku haavan tekee. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jaakkola, H. 2019. On vain meitä. Talentia. 6, 6-8. Viitattu 7.10.2019.

Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto Oy

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Suomen yliopistopaino Oy-Juvenes Print

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Suomen yliopistopaino Oy-Juvenes Print

Kaski, S. & Nevalainen, V. 2017. Jo riittää. Viro: Tallinna Raamatutrukikoda

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WS Bookwell Oy

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Wsoy

Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2011. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa – Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen [verkkokirja]. Mannerheimin Lastensuojeluliitto & Folkhälsan Förbund. Viitattu 15.9.2019. <https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/08/04185732/Kiusaamisen-ehk%C3%A4isy-varhaiskasvatuksessa-B5-www.pdf>

Kivakoulu. 2019. Viitattu 2.9.2019. <http://www.kivakoulu.fi>

Laine, K. & Neitola, M. 2002. Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä. Turku: painosalama Oy

Lapsuus.ouka.fi. 2019. Lapsen ikäkaudet/esikouluikä. Viitattu 6.11.2019. <https://lapsuus.ouka.fi/>

Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut. 2019. Viitattu 1.10.2019. <https://www.mll.fi/>

Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus

Me-säätiön www-sivut. 2019. Viitattu 7.10.2019. <https://www.mesaatio.fi/>

Opetushallituksen www-sivut. 2019. Viitattu 6.11.2019. <https://www.oph.fi/fi>

Opetushallitus. 2019. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki: Punamusta Oy

Parhaat lastenohjelmat. 2018. Hirveä Henri-Äksy Maijan vierailu <https://www.youtube.com/watch?v=ABSQUt5qrEI>

Peda.net. 2019. Viitattu 12.9.2019. <https://peda.net/huittinen/ops-2016/eo/2et-jyt/2loe/kovji/kjept>

Päiväkodissa kiusaava lapsi ei ole tietoisesti paha. 2014. Yle Uutisikkuna 17.10.2014. Viitattu 4.11.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-7532396>

Reinsaari, P. 2017. Esikoululainen haastateltavana: Vertaissuhteita koskevat merkitykset päiväkodissa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Nykykielten laitos. Viitattu 16.10.2019. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/232443/Reinsaari_Pia_Pro%20gradu_2017.pdf

Repo, L. 2015. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä: PS-kustannus.

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus

Satri, J. 2015. Herkkyys ja kiusaaminen. Helsinki: Basam Books

Soluessee: kvalitatiivinen tutkimus. 2018. Tampereen ammattikorkeakoulu. Proakatemia. Viitattu 31.10.2019. <https://essee pankki.proakatemia.fi/soluessee-kvalitatiivinen-tutkimus-2/>

Spoken.fi. Sisällönanalyysi. 2019. Viitattu 4.11.2019. <https://www.spoken.fi/>

Tammela Vasu. 2019. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 6.11.2019. https://peda.net/tammela/varhaiskasvatus/tammelavasuu2017/tammela-vasu-20192/t:file/download/d607043b65d005e9722764a666834a70bd486a7a/Tammela-Vasu2019_valmis.pdf

Unicef. 2019. How to talk to your children about bullying. Viitattu 7.11.2019. <https://www.unicef.org/>

Varhaiskasvatuslaki. (2018). Helsinki: Oikeusministeriö. Haettu 16.10. 2017 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Yleissopimus lapsen oikeuksista. (1991). Helsinki: Oikeusministeriö. Haettu
22.10.2019 osoitteesta [https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-
teksti/1991/19910060/19910060_2](https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/1991/19910060/19910060_2)

Hei lasten vanhemmat

Olen sosionomi opiskelija Satakunnan ammattikorkeakoulusta ja olen tekemässä opinnäytetyötäni päiväkotiki _____ esiopetusryhmään. Opinnäytetyössäni tutkin esiopetusikäisten lasten kokemuksia ja näkemyksiä kiusaamisesta. Opinnäytetyötäni aineiston kerään ryhmähaastatteluiden avulla, haastattelemalla muutamaa lasta kerrallaan. Haastatteluiden lisäksi näytän lapsille kiusaamista käsittelevän videon, sekä piirrämmekuvan kuvitteellisesta kiusaajasta. Opinnäytetyön aineiston kerään viikolla 41.

Lasten nimiä tai muita henkilökohtaisia tietoja ei mainita tai käytetä opinnäytetyössäni. Lapsia tarkkaillaan ryhmänä, eikä ketään lasta nosteta yksittäisenä tapauksena esiin. Tuon lasten ajatuksia esiin työssäni, kuitenkin niin, ettei lapsia työstä tunnisteta. Ryhmähaastattelut nauhoitan myöhemmää analysointia varten. Nauhoitukset poistetaan opinnäytetyön valmistuttua.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää lasten kokemuksia ja käsityksiä päiväkotiympäristössä tapahtuvasta kiusaamisesta. Lisäksi tavoitteena on, että opinnäytetyöni tulokset auttavat kehittämään päiväkodin toimintaa.

Toivon, että lapsenne saa luvan osallistua opinnäytetyöhöni.

Ystävällisin terveisin

Anniina Stenberg

anniina.stenberg@student.samk.fi

0509178965

Lapseni saa osallistua

Lapseni ei saa osallistua

Allekirjoitus/ nimenselvennys

Haastattelurunko

Kysymykset

1. Mitä kiusaaminen on?
2. Onko päiväkodissa kiusaamista? Entä teidän päiväkotiryhmässänne?
3. Millaista kiusaaminen päiväkodissa on?
4. Onko teitä kiusattu päiväkodissa? Miltä se on tuntunut?
5. Oletteko itse kiusanneet? Jos olette niin miksi?
6. Mistä syystä jotakuta kiusataan?